

CARTEA ALBĂ

PROPUNERI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CLIMATULUI INVESTIȚIONAL ÎN MOLDOVA

2009

Chișinău, Republica Moldova

© 2009 Asociația Investitorilor Străini (Foreign Investors Association) din Moldova

Oficiul FIA

Strada Columna, 90

MD-2012 Chișinău

Republica Moldova

Telefon: +373 22 200 745

Fax: +373 22 200 764

Internet: <http://fia.md/>

E-mail: dinu.armasu@fia.md; office@fia.md

Toate drepturile rezervate.

Acest volum este un produs realizat de către membrii și personalul permanent al Asociației Investitorilor Străini (FIA). Conținutul acestei publicații reprezintă opinia comună a FIA și prin aceasta nu constituie temei de răspundere pentru eventualele erori sau omisiuni din text.

FIA acordă permisiunea de a reproduce, copia, distribui sau traduce extrase sau textul integral al acestui volum fără o solicitare formală în scris, cu condiția ca astfel de copii să nu fie efectuate sau distribuite în scopul obținerii de profit, iar FIA să fie recunoscută autor în toate cazurile fără excepție. Nimeni nu are dreptul să reproducă, copieze sau să distribuie conținutul acestui document, parțial sau în întregime, fără o solicitare formală în scris, cu excepția cazurilor enumerate.

FIA distribuie Cartea Albă în mod gratuit. Un număr limitat de copii în limba română și engleză sunt disponibile la sediul FIA.

Versiunile electronice pot fi de asemenea accesate pe site-ul <http://fia.md/>.

PREFAȚĂ

Au trecut mai mult de 6 ani de la înființarea FIA în Moldova, termen ce a permis asociației să adune 18 membri ce desfășoară diverse activități de afaceri. În ultimul an, atât FIA, cât și Republica Moldova au fost afectate de criza financiară mondială, factor care nu a permis extinderea asociației, dar cu toate acestea, nici un membru nu a renunțat la activitatea din RM. De asemenea, procesul de luare a deciziilor a fost în standby în perioada sus-menționată din cauza activităților electorale interminabile.

În acest moment, concluzia generală este că majoritatea recomandărilor din edițiile precedente ale Cărții Albe nu au fost realizate. Am observat o tendință, din partea Guvernului, de a face promisiuni și de a nu le transpune în realitate.

Sperăm că a treia ediție a Cărții Albe se va încununa cu mai mult succes. Una dintre recomandările cele mai importante ale FIA este stabilirea unui regim de circulație liberă în Europa, deoarece aceasta este o condiție vitală pentru atragerea noilor investitori și investiții.

Totuși, una dintre cele mai mari realizări pe parcursul ultimilor 6 ani a fost crearea Grupului de lucru al Comisiei de Stat pentru Reglementarea Activității de Întreprinzător, sau altfel spus, Ghilotina, care a consolidat dialogul constructiv între sectoarele public și privat. Activitatea acestui mecanism favorizează armonizarea legislației moldovenești la standardele Europene.

Domeniul infrastructurii a constituit o altă chestiune importantă pe parcursul ultimilor ani. Dat fiind faptul că atragerea noilor investitori înseamnă menținerea celor curenți, infrastructura trebuie să fie deschisă pentru orice afacere care operează în Moldova. Mai mult decât atât, FIA susține în totalitate dezvoltarea infrastructurii și este gata să împărtășească experiența cu autoritățile țării în acest sens.

Chiar dacă Guvernul a reformat sistemul fiscal și TVA, mai există mari diferențe între reglementări și ceea ce se întâmplă în realitate. Procesul de restituire a TVA nu funcționează adecvat și companiile își așteaptă rambursările perioade foarte lungi. Nu este acceptabil faptul că un număr mic de companii este scutit de plata TVA, în timp ce unui număr mare de companii TVA nu este restituită. Colectarea TVA și a accizelor la hotar semnifică finanțarea statului de către importatori, deoarece durează luni de zile până când bunurile importate sunt comercializate consumatorului final. Iarăși, autoritățile au promis că această chestiune se va rezolva, dar nu s-a semnalat vreo schimbare pozitivă în acest sens.

FIA speră că situația politică va fi stabilizată cât mai curând posibil și îi urează noului Guvern mult succes în depășirea crizei și îmbunătățirea nivelului de trai al populației Republicii Moldova.

De asemenea, aș dori să-mi exprim gratitudinea la adresa colegilor care au lucrat la toate edițiile Cărții Albe, realizând că eforturile lor meticuloase sunt de un beneficiu semnificativ atât pentru sectorul privat, cât și pentru sectorul public.

Joachim SCHREIBER
Președinte al Comitetului Directorilor FIA

AIR	Analiza Impactului de Reglementare
AGEPI	Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
ANPC	Agenția Națională pentru Protecția Concurenței
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
IFPS	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat
INJ	Institutul Național de Justiție
FIA	Asociația Investitorilor Străini
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MEC	Ministerul Economiei și Comerțului
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OECD	Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare
PI	Proprietate Intelectuală
PVM	Piața Valorilor Mobiliare
RM	Republica Moldova
SA	Societate pe Acțiuni
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
ZEE	Zona Economică Europeană

CUPRINS

DESPRE FIA	6
SUMAR EXECUTIV	7
EVALUAREA CĂRȚII ALBE	11-27
I. TRATAMENTUL NAȚIONAL	28
II. LEGISLAȚIA FISCALĂ	33
i. Politica fiscală	33
ii. Taxa pe valoare adăugată	34
iii. Altele	36
III. GUVERNANȚA CORPORATISTĂ	38
IV. CONCURENȚA	41
V. RELAȚIILE DE MUNCĂ	42
i. Relațiile angajat / angajator	42
ii. Sindicatele	44
iii. Inspekția muncii	45
iv. Plăți lunare în fondul de pensii	45
VI. EDUCAȚIA	46

DESPRE FIA

Asociația Investitorilor Străini (FIA) încorporează cei mai importanți investitori străini din Moldova. Asociația Investitorilor Străini a fost fondată de 8 investitori străini în Moldova, cu sprijinul OCDE – Carta Investițiilor pentru Europa de Sud-Est, în septembrie 2003. Actualmente, FIA include 18 membri, ale căror investiții totale în Moldova depășesc suma de 750 milioane dolari SUA, sau mai mult de 50% din stocul investițiilor străine directe, oferind locuri de muncă la peste 12,000 de oameni.

Obiectivul general al FIA este de a contribui, împreună cu autoritățile publice, la stabilirea unui mediu investițional mai favorabil investițiilor străine directe, prin intermediul unui dialog deschis între diferite părți cointeresate. Scopurile concrete ale FIA sunt:

- ♦ Să reprezinte, să exprime și să avanseze opiniile membrilor săi, întru promovarea intereselor comune și atragerea investițiilor străine directe;
- ♦ Să coopereze cu autoritățile publice din Moldova pentru a depăși dificultățile și obstacolele care ar putea exista în relațiile cu investitorii străini, precum și în relațiile economice cu alte state;
- ♦ Să promoveze interesele comunității internaționale de afaceri în Moldova.

COMITETUL DIRECTORILOR

1. Joachim Schreiber	Tirex Petrol, Președinte al Comitetului Directorilor FIA
2. Frederic Aubet	Lafarge Ciment Moldova, Vice-Președinte al Comitetului Directorilor FIA
3. Andrian Candu	Pricewaterhouse Coopers
4. Alexander Koss	Südzucker Moldova
5. Jean Francois Myard	Mobiasbanca – Groupe Societe Generale
6. Liudmila Climoc	Orange Moldova
7. Silvia Radu	Union Fenosa
8. Stephane Bride	Ernst & Young

MEMBRII ASOCIAȚIEI INVESTITORILOR STRĂINI

1. Carmez International	Belgia
2. Lafarge Ciment Moldova	Franța
3. Draexlmaier Automotive	Germania
4. Endava	Marea Britanie
5. Ernst & Young	Marea Britanie
6. Knauf - gips	Germania
7. Leogrant	Turcia
8. Metro Cash & Carry	Germania
9. Mobiasbanca – Groupe Societe Generale	Franța
10. Moldavian Airlines	Elveția
11. Moldcell	Olanda
12. Orange Moldova	Franța
13. Pricewaterhouse Coopers	Marea Britanie
14. QBE Asito	Australia
15. Raiffeisen Leasing	Austria
16. Südzucker Moldova	Germania
17. Tirex Petrol	Germania
18. Union Fenosa	Spania

Pentru Asociația Investitorilor Străini Cartea Albă reprezintă starea de spirit și devotamentul ferm de a acționa întru îmbunătățirea climatului investițional. Titlul publicației îi denotă și esența – document de politici în formatul unor recomandări bazate pe experiența internațională. Astfel, ea nu constituie un raport de monitorizare a celor deja întâmplate. Dimpotrivă, Cartea Albă reflectă o concepție asupra celor ce rămân a fi realizate în continuare. Un plan de acțiuni pe care FIA vrea să-l urmeze.

SUMAR EXECUTIV

Aceasta este a treia ediție a Cărții Albe pe care FIA o publică de la constituirea sa în septembrie 2003. Ritmul lent al reformelor, dar și perioada dificilă pe care o traversează RM, marcată de criza economică și campania electorală prelungită, a determinat renunțarea la stabilirea unei periodicități exacte a publicării Cărții Albe.

De la ediția precedentă a Cărții Albe din martie 2007, Guvernul a devenit mai receptiv la recomandările FIA, printr-o abordare mai complexă a problematicii îmbunătățirii climatului investițional și de afaceri. Aceasta s-a manifestat prin stabilirea unor întâlniri periodice trimestriale cu Primul-ministru, pe agenda de discuții figurând în exclusivitate prioritățile FIA. Totodată, printr-o dispoziție a Primului-ministru, a fost constituit un grup de lucru, format din reprezentanții autorităților publice responsabile de reglementarea domeniilor vizate de Cartea Albă. Acesta urma să formuleze un răspuns la recomandările FIA, dar și să monitorizeze mersul eventualelor implementări, astfel încât să fie posibilă stabilirea unei agende clare pentru fiecare întâlnire următoare cu Primul-ministru.

Rezultatul acestor acțiuni, de rând cu activitatea permanentă de promovare a reformelor, menite să apropie reglementările din Republica Moldova la standardele Uniunii Europene, constituie de fapt subiectul Cărții Albe 2009.

Tradițional, Cartea Albă este divizată în două compartimente principale. Prima parte oferă o evaluare a modului în care recomandările din Cărțile Albe precedente au fost realizate în practică. Totuși, această secțiune trebuie privită mai mult decât o simplă revizuire. Pe lângă sublinierea progresului înregistrat în implementarea recomandărilor enunțate de FIA și identificarea propunerilor care rămân în vigoare, evaluarea mai indică și niște notificări a obstacolelor referitoare atât la procesele de politici în derulare, precum și la cele care deja au fost implementate. O astfel de abordare este importantă, deoarece permite o cunoaștere mai bună a dimensiunii și profunzimii implementării politicilor. În acest capitol, recomandările din Cărțile Albe 2005 și 2006 sunt clasificate conform următoarelor criterii:

- Implementat
- În derulare
- Fără rezultate palpabile
- Mai rău

Al doilea compartiment include șase capitole tematice, care prezintă recomandări adiționale celor din Cartea precedentă. Totodată, este important ca această Carte să fie abordată ca un document integru de propuneri ce pot fi valorificate prin complementarea lor reciprocă.

Din aceste motive, sumarul de mai jos combină principalele recomandări noi cu cele anterioare rămase în vigoare. Pe scurt, aceasta reprezintă agenda integrată pe care FIA o va urma în cadrul activităților sale:

Statul de drept	<ul style="list-style-type: none"> (i) a asigura independența instanțelor judecătorești și a procesului de selectare a judecătorilor; (ii) a asigura însoțirea deciziilor judecătorești de argumentarea acestora; (iii) a investiga judecătorii oportuniști și a-i judeca în cazul confirmării compromiterii acestora.
Infrastructura	<ul style="list-style-type: none"> (i) a atrage sectorul privat, inclusiv companii străine, în vederea (re) construcției și gestionării drumurilor naționale.
Tratamentul Național	<ul style="list-style-type: none"> (i) a anula restricția de achiziționare a terenurilor cu destinație agricolă, stabilită pentru întreprinderile cu capital străin.
Legislația Fiscală	<ul style="list-style-type: none"> (i) a preveni emiterea instrucțiunilor generale de interpretare a normelor fiscale, dar a încuraja emiterea soluțiilor fiscale individuale; (ii) a elimina restricția conform căreia pierderile fiscale pot fi reportate doar în cote anuale egale; (iii) a clarifica impozitarea nerezidenților - persoane fizice și juridice; (iv) a alinia reglementarea restituirii TVA la Directiva IV-a UE; (v) a permite agenților economici să emită facturi fiscale proprii, indiferent de cifra de afaceri; (vi) a transfera funcțiile facturii fiscale, avizului de expediție, în calitate de document însoțitor al mărfurilor pe durata transportării.
Guvernanța corporatistă	<ul style="list-style-type: none"> (i) implementarea procedurii squeeze-out, conform Directivei CE 2004/25.
Concurența	<ul style="list-style-type: none"> (i) a adopta o lege privind protecția concurenței în spiritul standardelor europene;
Relațiile de Muncă	<ul style="list-style-type: none"> (i) a revizui prevederile ce reglementează relațiile dintre salariat și angajator, inclusiv aspecte ca: demisionarea, concedierea, vârsta de pensionare, munca suplimentară, perioada de probă, concedii anuale, compensații în caz de lichidare, conflictul de interese; (ii) a prevedea ca unele aspecte importante legate de relațiile de muncă să necesite doar consultarea, și nu acordul prealabil al sindicatelor, inclusiv concedierea, orarul de muncă, plățile de stimulare.

Educația	(i) a permite companiilor să instruiască și să elibereze certificate de competență profesională sub un anumit grad de supraveghere din partea statului.
Povara Administrativă	(i) a reduce numărul de rapoarte și a optimiza procesul de raportare (dările de seamă); (ii) a revizui funcțiile organelor de inspecție, pentru a preveni dublarea controalelor; (iii) a înceta eliberarea Certificatelor de Securitate, dat fiind că acestea dublează condițiile pentru eliberare și funcțiile Autorizației Tehnice.
Facilitarea Comerțului	(i) a elimina barierele administrative ce au condus la monopolizarea comerțului (import-export); (ii) a recunoaște validitatea pe teritoriul Republicii Moldova, a certificatelor veterinare / igienice / de calitate, eliberate de către statele membre ale Uniunii Europene.
Securitatea Energetică	(i) a alinia Nomenclatorul Statistic al Deșeurilor la prevederile Catalogului European al deșeurilor; (ii) a adopta reglementări tehnice și standarde naționale pentru bio-combustibili, compatibile cu standardele UE; (iii) a facilita înființarea și funcționarea antrepozitelor vamale private.

EVALUAREA CĂRȚII ALBE

I. BARIERE ÎN CALEA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE

1. STATUL DE DREPT

În conformitate cu prevederile constituționale, Republica Moldova este un stat de drept în cadrul căruia cele 3 ramuri ale puterii de stat acționează independent, spre beneficiul comun. De asemenea, prin semnarea Planului de acțiuni Moldova – Uniunea Europeană, Republica Moldova s-a angajat să reformeze sistemul judiciar și să confere un rol clar și specific puterii judecătorești. Acest rol se referă la corectitudinea actelor legislative, adică la inexistența contradicțiilor de esență dintre acestea, precum și la impactul puterii judecătorești asupra aplicării regulilor de joc în toate domeniile, inclusiv domeniul de antreprenariat, adică – monitorizarea activității conform regulilor și tragerea la răspundere, în termeni utili, a acelor care încalcă aceste reguli.

Așadar, în perioada următoare, puterea judecătorească ar trebui să își asume rolul sus-menționat prin ameliorarea unor aspecte specifice, unele dintre care sunt reiterate în cadrul prezentului capitol:

Legislație

Eliminarea contradicțiilor dintre prevederile legislative curente, precum și evitarea apariției acestor contradicții pe viitor.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Implementarea reformei regulatorii prin finalizarea "Ghiotinei 2" și analiza permanentă a tuturor inițiativelor cu caracter de reglementare.

OBSTACOLE:

Conștientizarea incompletă a importanței reformei regulatorii de către funcționarii publici, precum și lipsa predisunerii statului de a accepta RIA în calitate de necesitate și nu de formalitate.

<p>% Asigurarea principiului transparenței la crearea și modificarea reglementărilor în economie prin consultări prealabile cu mediul de afaceri și alte grupuri țintă.</p>	<p>ACȚIUNI ÎNTREPRINSE: Instituirea continuității procesului de consultare a mediului de afaceri, precum și instituirea, prin intermediul AIR, a obligativității consultărilor grupurilor țintă;</p> <p>OBSTACOLE: Lipsa resurselor și a deprinderilor de utilizare a tehnologiilor avansate în comunicarea cu grupurile țintă și publicul larg, dar și lipsa culturii de cooperare cu alte instituții decât cele statale în procesul de elaborare a reglementărilor.</p>
--	---

Sistemul Judiciar

Conform sondajului efectuat în rândurile avocaților și procurorilor din Republica Moldova în calitate de acțiune pentru implementarea Planului Preliminar de Țară în cadrul Programului SUA “Provocările Mileniului”, aproximativ 90% din avocați și 70% din procurorii participanți la sondaj consideră că fenomenul corupției persistă în sistemul judecătoresc. Ceva mai puțin de jumătate dintre respondenți consideră că existența fenomenului dat se datorează legislației inadecvate în domeniu.

(*Rezultatele sondajului au fost prezentate de agenția de presă Infoprim Neo la 7 noiembrie 2008)

<p>— A consolida criteriile de selectare a judecătorilor</p>	<p>OBSTACOLE: În conformitate cu Legea privind Institutul Național al Justiției (INJ), începând cu 2009, 80% din totalul judecătorilor numiți pe parcursul unui an vor fi nevoiți să se aple în posesia unei diplome oferită de către instituția sus-menționată. Cu toate acestea, nu este clar cum vor fi selectați ceilalți 20% dintre judecători. În prezent, candidații la funcția de judecător sunt supuși unui test de capacitate, procedura de selecție finală a acestora nefiind clară până la sfârșit. În această ordine de idei, nu sunt clare criteriile folosite atât de către Consiliul Superior al Magistraturii, cât și de către șeful statului, la acceptarea sau respingerea unor candidați.</p>
<p>— A investiga judecătorii oportuniști și a-i judeca în cazul confirmării compromiterii acestora</p>	<p>OBSTACOLE: O subdiviziune disciplinară specială este responsabilă de penalizarea judecătorilor compromiși. În cele mai dese cazuri, judecătorii sunt trași la răspundere pentru luarea unor decizii grave și nerezonabile, ce generează efecte de ordin penal. În aceeași ordine de idei, acest comitet disciplinar își realizează prerogativele mai mult în calitate de excepție decât de regulă, concluzie trasă și din rezultatele sondajului sus-menționat.</p>
<p>— A stabili un mecanism de monitorizare pentru sistemul judiciar care ar fi clar pentru opinia publică.</p>	

2. CONCURENȚA

Implicarea Statului

A limita pentru început și a stopa în cele din urmă toate subvenționările de către Stat (anularea datoriilor, vacanțe fiscale sau în orice altă formă) a tuturor întreprinderilor, indiferent de proveniența capitalului.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

La inițiativa președintelui Republicii Moldova a fost adoptat așa-zisul set de reforme privind liberalizarea economiei, care a anulat datoriile agenților economici. Este demn de menționat faptul că amnistia fiscală a fost anunțată drept o ultimă și unică măsură întreprinsă de către stat privind anularea datoriilor fiscale.

Cadrul de Reglementare

A stabili în mod exhaustiv metodologia și instrumentele utilizate pentru detectarea și monitorizarea acțiunilor anti-concurență, limitele de control.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

În urma creării Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței (ANPC), s-a ajuns la elaborarea unei metodologii. În cele mai dese cazuri, însă, metodele ANPC sunt similare cu metodele europene, fără a se lua în considerare specificul de țară al Republicii Moldova. Un exemplu concludent în acest sens este adoptarea Regulamentului de stabilire a poziției dominante. Acesta nu a fost publicat, ajungându-se la situația în care agenții economici nu cunoșteau metodele care puteau fi aplicate asupra lor. Prin urmare, chiar dacă ANPC face uz de practici europene pe hârtie, nu se poate ajunge în condițiile existente, la o activitate echidistantă, transparentă și eficientă a agenției sus-menționate. Cu toate acestea, parțile europene trebuie preluate, dar asamblate cu grijă într-un act normativ ce ar aduce principii concrete în metodologia ANPC. Un exemplu elocvent în acest sens este setul de principii OECD pentru micile economii, care ar trebui cu siguranță aplicat în cazul RM.

Monopoluri Naturale

A respinge proiectul de lege cu privire la monopolurile naturale.

Economia Tenebră

A identifica întreprinderile ce se eschivează de la plata TVA prin evaluarea volumului afacerilor.

3. COMERCIALIZAREA TERENURILOR

A permite companiilor cu investiții străine să procure terenuri cu destinație agricolă.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Cu toate că au existat suficiente tentative de a promova modificarea legislației în acest sens, reglementarea în cauză nu a fost adoptată. Mai mult, prin "Planul de elaborare și realizare a măsurilor necesare pentru implementarea propunerilor Asociației Investitorilor Străini prezentate în Cartea Albă (ediția 2006)", Guvernul vine cu comentarii la acest capitol, autoritatea responsabilă în acest sens fiind Procuratura Generală a Republicii Moldova (!).

OBSTACOLE:

Eforturi de a modifica Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, Nr. 1308-XIII din 25.07.1997 au fost întreprinse atât de către Guvern, cât și de deputați ai Parlamentului Republicii Moldova aflați în opoziție. În aceeași ordine de idei, bașkanul UTA Gagauz Yeri a reiterat în public inițiativa de a modifica legislația în vigoare. În urma politizării excesive a acestor inițiative recomandarea așa și nu a fost preluată.

4. INFRASTRUCTURA

A atrage sectorul privat, inclusiv companii străine, în vederea (re) construcției și gestionării drumurilor naționale.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

A fost finalizată reconstrucția drumului național Chișinău-Leușeni. În aceeași ordine de idei, statul încearcă obținerea fondurilor pentru ameliorarea situației drumurilor naționale din partea Uniunii Europene și a Millenium Challenge Corporation.

OBSTACOLE:

Chiar dacă administrația publică centrală susține că au crescut investițiile în domeniul (re)construcției drumurilor naționale și că se realizează licitații publice pentru acest tip de lucrări, Guvernul nu organizează tendere internaționale pentru realizarea lucrărilor de reconstrucție a drumurilor, în același timp ducând lipsă de resurse financiare.

A suplimenta căile ferate cu linii pe ecartament îngust, astfel fiind posibilă libera circulație a trenurilor internaționale pe teritoriul Moldovei.

II. POVARA ADMINISTRATIVĂ

A fi supuse revizuirii actele *legislative* după principiile Ghilotinei (nu doar cele *normative*).

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

În cadrul Ghilotinei 2 au fost revizuite și actele legislative pe lângă cele normative. Există o serie de rezerve vizavi de calitatea revizuirii actelor normative și a celor legislative.

A asigura respectarea de către autorități a prezumției nevinovăției.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Cu toate că este general recunoscut de către autoritățile Republicii Moldova, acest principiu nu este întotdeauna aplicat în practică. Un pas înainte în acest sens a fost realizat prin inițiativa președintelui – de a nu supune controalelor activitatea agenților economici de până la 1 ianuarie 2007. În același timp, aplicarea acestui principiu lasă mult de dorit.

A reduce numărul de rapoarte și a optimiza procesul de raportare (dărilor de seamă).	ACȚIUNI ÎNTREPRINSE: Din păcate, intențiile autorităților de a elabora și implementa un singur raport tipizat au rămas doar la acest nivel. Așadar, situația în acest sens nu s-a schimbat, cu toate că există un proiect finanțat de către Agenția SUA pentru Dezvoltare (USAID) cu obiective clare.

1. CONTROALE / INSPECȚII

A delimita funcțiile organelor de control, în scopul prevenirii majorării numărului de inspecții.	
A asigura aplicarea legislației cu privire la petiționare, în modul în care scrisorile anonime vor fi luate în considerație, <i>exclusiv</i> în cazurile în care acestea conțin informații ce țin de securitatea națională și de ordinea publică, prin modificarea articolului 10 (2) al Legii cu privire la petiționare nr. 190 din 19.07.1994. În acest context, Legea urmează a defini exhaustiv termenul de „ordine publică”, pentru a preveni cazurile de amenințări și de șantaj a agenților economici prin scrisori anonime.	
A reduce numărul controalelor și inspecțiilor.	ACȚIUNI ÎNTREPRINSE: Reforma regulatorie a presupus reducerea numărului controalelor și inspecțiilor la adresa agenților economici în calitate de principiu de bază. OBSTACOLE: Reforma regulatorie a mers alături de reforma autorităților publice centrale. Dat fiind faptul că cea din urmă nu a fost finalizată, nu se poate trage o concluzie finală la capitolul controalelor și inspecțiilor. Totodată, merită punctată inițiativa sus-menționată a președintelui, care a dus la micșorarea numărului de controale și inspecții.
A promova aplicarea pe scară largă și a consolida principiul “ghișeului unic” și cel al „aprobării tacite” la eliberarea diferitor autorizații.	ACȚIUNI ÎNTREPRINSE: Unul dintre principiile de bază ale reformei regulatorii este principiul “ghișeului unic”. Cu toate că acesta este prezent prin excelență în legislație, principiul nu este aplicat în mod corespunzător.

2. CALITATEA ȘI SIGURANȚA PRODUSELOR ALIMENTARE

- Actualmente sunt în vigoare patru tipuri de certificare în vederea asigurării calității și siguranței produselor alimentare: *certificatul de calitate a produselor alimentare, certificarea igienică a produselor, certificarea veterinară, certificatul de conformitate*. Prin urmare, se impune eliminarea suprapunerii cerințelor necesare obținerii acestor certificate prin stabilirea unui singur Certificat de Sănătate a produselor alimentare.

- A crea o singură Autoritate Națională responsabilă de siguranța produselor alimentare.

OBSTACOLE: Asigurarea siguranței produselor alimentare este în prezent prerogativa mai multor instituții de stat. În urma eșecului reformei administrației publice centrale, a eșuat și inițiativa creării unei singure autorități responsabile de acest domeniu.
---

3. AUTORIZAȚIA TEHNICĂ ȘI CERTIFICATUL DE SECURITATE INDUSTRIALĂ

- X A înceta eliberarea Certificatului de Securitate din moment ce acesta dublează Autorizația Tehnică.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE: Pe parcursul Ghilotinei 2, FIA a pledat pentru eliminarea autorizațiilor și certificatelor ce se dublează. Chiar dacă a fost revizuită la nivel de Guvern, legea în cauză a fost adoptată într-o altă redacție, descriindu-se cu lux de amănunte procedura de obținere a Certificatului de Securitate, neluându-se în considerare dublarea scopului celor două documente. Așadar, situația s-a înrăutățit în acest sens, agenții economici fiind nevoiți să obțină 2 documente perfect instituționalizate, ce se dublează, în loc de unul singur.
--

3. CECURI BANCARE DE NUMERAR

- + A permite băncilor comerciale să emită cecuri pe formulare proprii.

III. GUVERNANȚA CORPORATISTĂ

1. LEGEA PRIVIND SOCIETĂȚILE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ

- + A elabora și a adopta o lege privind SRL-urile.

2. LEGEA PRIVIND SOCIETĂȚILE PE ACȚIUNI

- + Legea în cauză a fost modificată, deci și modernizată. Cu toate acestea, mai există unele prevederi care pot fi îmbunătățite. Vezi partea a doua a prezentei cărți.

3. PIAȚA VALORILOR MOBILIARE

- Modificarea Legii cu privire la piața valorilor mobiliare nr. 199 din 18.11.1998 nu a adus rezultate calitative palpabile. Pe parcursul elaborării modificărilor sus-menționate, procesul de consultări a decurs defectuos, neluându-se în considerare eventualul rol pozitiv al recomandărilor.

IV. TAXA PE VALOARE ADĂUGATĂ

1. RESTITUIREA TVA

- % A exclude limitarea beneficiarii de restituire a TVA doar la acele 8 tipuri de plătitori de TVA, această măsură ținând și de alinierea la Directiva a VI-a a CE 77/388 din 17.05.1977, care prevede aplicarea principiului de nediscriminare pentru restituirea TVA subiecților impozabili.

- A modifica legislația fiscală în sensul acordării posibilității de a compensa surplusurile TVA deductibile prin alte obligații fiscale ale subiecților impozabili respectivi. Imperativul acestei acțiuni este dictat de situația actuală, care reduce semnificativ capacitatea de finanțare a agenților economici, respectiv a capacității de producție și implicit a bazei impozabile. De asemenea, plățile TVA nerestituite implică suportarea unor costuri de oportunitate, drept rezultat al prefinanțării bugetului public național.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Guvernul a fost receptiv vizavi de preocuparea FIA în privința restituirii TVA și a tins să ajusteze cadrul legal, în mod gradual, la prevederile Directivei a VI-a a Comisiei Europene privind TVA, în același timp ținând cont de posibilul impact asupra veniturilor la bugetul de stat. În această ordine de idei, merită a fi menționate următoarele fapte:

Începând cu 1 ianuarie 2008, Codul Fiscal al Republicii Moldova prevede posibilitatea cererii de restituire a TVA în cazul TVA plătită pentru investiții (mijloace fixe), dar cu o serie de excepții: nu este posibil de a cere restituirea TVA pentru investițiile realizate în municipiile Chișinău și Bălți (2 cele mai mari orașe din Moldova), la fel ca și pentru achiziția imobilelor și mijloacelor de transport.

Pe parcursul discuțiilor, FIA a conștientizat faptul că reforma trebuie realizată într-un asemenea mod încât să nu afecteze veniturile la bugetul de stat.

În 2007 s-a menționat faptul că Guvernul va reveni la discuțiile asupra politicii fiscale în 2008, dar și că s-ar putea recurge la permiterea restituirii TVA aferentă investițiilor din municipiile Chișinău și Bălți, precum și investițiilor în mijloace de transport. Din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat.

2. GRUPURILE DE RISC TVA

- A elimina sistemul de categorii a plătitorilor TVA în vederea eligibilității pentru restituirea TVA, în scopul asigurării unui tratament echitabil al tuturor agenților economici.
- A prevedea posibilitatea de solicitare a restituirii TVA fără necesitatea efectuării controalelor preliminare pentru toți agenții economici.
- A elimina prevederile ce favorizează o categorie de plătitori TVA comparativ cu alte categorii, prin asigurarea restituirii TVA tuturor plătitorilor, condiționată doar de legalitatea unor astfel de solicitări și a posibilității de compensare a altor obligații fiscale ale subiecților impozabili respectivi.

3. FACTURILE FISCALE

- A elimina prevederile referitoare la obligativitatea utilizării facturilor fiscale tipizate, distribuite de autoritățile fiscale. Aceasta ar urma să fie o opțiune.
- Emiterea facturilor fiscale de format propriu necesită a fi condiționată de cerințe tehnice minime și transparente referitoare la formularul propriu-zis și nu la specificul activității agenților economici.
- A limita accesul la informațiile fiscale persoanelor abilitate cu transportarea bunurilor prin transmiterea funcțiilor facturilor fiscale de însoțire a mărfii pe timpul transportării, de transmitere a încărcăturii în gestiunea primitivului, precum și de confirmare a obligației transportatorului de a transporta mărfurile din însărcinarea furnizorului sau cumpărătorului unui alt document – Avizului de Expediție.
- Ținând cont de faptul că obligația fiscală aferentă livrărilor se achită în termenul prezentării Declarației fiscale, adică în perioada de până la finele lunii următoare efectuării livrărilor, la fel ar trebui să decurgă și termenul obligatoriu de emitere a Facturilor Fiscale. Astfel, termenul obligatoriu de emitere a facturii fiscale trebuie să fie stabilit în următoarea limită „ultima zi a lunii în care a fost efectuată livrarea”.
- A anula prevederea referitoare la obligativitatea înregistrării facturilor fiscale în ordinea recepției / emiterii lor. În acest sens în Art. 257(3), de înlocuit sintagma “Art. 118 p. (3)” cu “Art. 118 p. (1)”.

V. POLITICA FISCALĂ

1. INTERPRETAREA LEGISLAȚIEI FISCALE

% A preveni în continuare emiterea de către IFPS a instrucțiunilor de interpretare a normelor fiscale, ce vizează agenții economici. Astfel de interpretări / explicații necesită a fi transpuse, în Hotărâri de Guvern sau în Legile Republicii Moldova, în funcție de competența legală.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Procesele de revizuire a legislației Ghilotina 1 și Ghilotina 2, în contextul implementării reformei regulatorii, au condiționat transpunerea interpretărilor în Hotărâri de Guvern și/sau în Legile Republicii Moldova. În ultimul an, autoritățile fiscale nu au generat individual instrucțiuni. După Ghilotina 2, Guvernul a fost obligat ca până la 1 noiembrie 2008 să elaboreze și să propună Parlamentului proiectul Codului de Procedură Fiscală care ar conține toate normele procedurale (fostele instrucțiuni, scrisori și inclusiv hotărâri de Guvern).

OBSTACOLE:

La momentul editării Cărții Albe situația rămâne incertă, dat fiind faptul că proiectul codului nu conține toate normele fiscale, iar termenul de adoptare a proiectului a fost propus spre amânare de către Guvern.

+ În contextul lipsei prevederilor referitoare la dreptul contribuabilului de a contesta decizia inspectorilor fiscali, luată ca urmare a efectuării controlului, a se adăuga la sfârșitul art. 8 un alineat nou (4) cu următorul conținut: “În cazul contestării impunerii fiscale, calculate în urma controlului efectuat, neachitarea la buget a impunerii fiscale contestate nu se consideră întârziere. În scopul beneficierii de facilități fiscale, achitarea obligațiilor fiscale, contestate și ulterior confirmate de instanța de judecată nu va depăși 30 de zile calendaristice din momentul adoptării deciziei finale a instanței judecătorești”.

2. REPORTAREA PIERDERILOR FISCALE

- A elimina restricția potrivit căreia valoarea pierderilor agenților economici se reportează “în părți egale”, pe parcursul a 5 ani. Restricția în cauză agravează situația financiară a companiilor care suferă de obicei pierderi în perioada imediat următoare lansării afacerii.

3. DEDUCTIBILITATEA

Adițional la recomandările din Cartea Albă privind deductibilitatea unor tipuri de cheltuieli, precum cele referitoare la efectuarea auditului în SIC/SIRF, deplasarea în interes de serviciu, pregătirea cadrelor, reparația autovehiculelor închiriate, este necesar de a stipula exhaustiv posibilitatea deducerii și a următoarelor tipuri de cheltuieli:

- A. Cotizațiile de membru în organizații necomerciale A extinde posibilitatea deducerii cotizațiilor și asupra altor organizații prin introducerea un alineat nou, (16), în art. 24 al Codului Fiscal, cu următorul conținut: “Se permite deducerea cheltuielilor achitate de contribuabili în decursul anului fiscal sub formă de taxe de aderare și cotizații de membru destinate activității uniunilor profesionale, asociațiilor locale și internaționale. Plafonul de deductibilitate a acestor cheltuieli nu poate depăși mărimea de 1% din venitul brut.”
- B. Recompensarea membrilor organelor de conducere a Societăților pe Acțiuni A prevedea posibilitatea deducerii cheltuielilor de remunerare a membrilor consiliului societății, a comisiei de cenzori, audit și a comitetului observatorilor. În special aceasta se datorează faptului că acestea sunt niște cheltuieli *necesare* pentru companie, persoanele sus-menționate reprezintă organele de conducere a societății pe acțiuni.
- A se clarifica statutul juridic al membrii consiliului societății prin specificarea că aceștia sunt mandatar ai societății și nu salariați (în conformitate cu Art. 61(3) Cod Civil).

4. DUBLA IMPUNERE

- Dat fiind faptul că potrivit Codului Fiscal sunt considerate venituri neimpozabile dividendele primite de acționari – persoane fizice de la persoane juridice rezidente după impozitare, de substituit în alin. (2) al articolului 80 cuvintele “brut și achită impozitul pe venit în conformitate cu legislația” cu cuvântul “net”, calificând acest venit drept neimpozabil.

5. IMPOZITAREA VENITURILOR NEREZIDENTILOR

- A prevedea ca alocațiile pentru misiuni de serviciu realizate local de către persoane fizice străine să nu fie considerate subiecte de taxare. Datorită faptului că aceasta este practica a mai multe state și în special a celor membre ale UE, este necesar de a respecta principiul de reciprocitate.
- Se recomandă a urma practica internațională prezentată în Convențiile Model OECD, referitoare la impozitarea veniturilor și a capitalului, prin specificarea faptului că veniturile obținute de la tranzacțiile între 2 nerezidenți, de la vânzarea acțiunilor întreprinderilor, din Republica Moldova nu sunt impozitate în Republica Moldova, prin modificarea articolelor 73 și 75 (a) ale Codului Fiscal.

6. ALTELE

- A. Contractele de locațiune Dat fiind faptul că subiectul impunerii în relațiile apărute în baza contractului de locațiune nu se determină clar în Codul Fiscal, a prevedea expres, în articolul 277, că subiectul impunerii este proprietarul obiectului contractului de locațiune, dacă acest contract nu prevede altfel.
- B. Decontările între agenții economici A elimina prevederile articolului 10 (5) al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Aceasta prevede aplicarea amenzilor pecuniare în proporție de 10%, pentru efectuarea decontărilor prin terțe persoane, neavând cu acestea obligații financiare directe. Prevederea contravine Codului Civil.

VI. FACILITAREA COMERȚULUI

1. CERTIFICAREA IMPORTURILOR

Drept urmare a reglementărilor în domeniul certificării importurilor de carne, care prevăd în prezent măsuri greu accesibile pentru agenții economici (inspectarea locului de origine a cărnii și catalogarea acestuia, efectuarea analizelor de laborator la import, autorizarea pentru o singură livrare de import din partea unei comisii speciale pe lângă MAIA). Așadar, certificatele veterinare/ igienice/ de calitate ce originează din Uniunea Europeană nu sunt recunoscute de către autoritățile Republicii Moldova. Prin urmare, situația s-a înrăutățit, deoarece certificarea importurilor a devenit mai complicată din punct de vedere procedural.

- A elimina barierele administrative ce au condus la monopolizarea comerțului (import - export).
- Recunoașterea validității, pe teritoriul Republicii Moldova, a certificatelor veterinare / igienice / de calitate, eliberate de către statele membre ale Uniunii Europene. În același timp este necesară crearea unui sistem de asigurare a trasabilității produselor de origine animală, pentru asigura securității alimentare.
- Armonizarea și alinierea responsabilităților autorității Serviciului Veterinar de Stat, a serviciului Sanitaro-epidemiologic și a serviciului Standardizare și Metrologie la standardele UE, în scopul eliminării costurilor neargumentate care majorează costurile materiei prime, în rezultatul certificării locale, necesare pentru efectuarea procedurilor vamale. Acest fapt este deosebit de important, ținând cont de existența unei cerințe similare stabilită în Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană. (paragraful 30, alineatul 2) ”Evaluarea serviciului de control sanitar și fito-sanitar, în special la frontiera de stat, în vederea comparării corespunderii cu cerințele UE și internaționale.”

VII. IMIXTIUNEA STATULUI

1. PIEȚELE PRODUSELOR AGRICOLE

- A revizui Legea Piețelor Produselor Agricole în privința dublării procesului de luare a deciziilor, a instrumentelor de reglementare, a formării prețurilor, precum și a reglementării contractelor.

2. COMUNICAȚIILE ELECTRONICE

- A elimina obligativitatea înregistrării de către operatori a tuturor utilizatorilor, care poate duce la limitarea accesului populației la serviciile comunicațiilor electronice, în special în localitățile rurale și care poate avea efecte grave asupra pieței telefoniei mobile (actualmente peste un milion de clienți în Moldova utilizează cartele pre-plătite anonime).
- A elimina posibilitatea suspendării prestării serviciilor, impusă de către organele de forță, care limitează dreptul viața privată și dreptul la libera exprimare, consfințite prin Constituție. În mod normal, astfel de limitări sunt permise doar în baza unei decizii judecătorești în legătură cu urmărirea penală.

3. RENTABILITATEA

- A abroga Legea privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței nr. 906-XII din 29.01.1992, fiind depășită în contextul existenței Legii cu privire la protecția concurenței nr. 1103-XIV din 30.06.2000.
- A abroga HG 149 din 20.04.1994 cu privire la aprobarea nivelului normativ de rentabilitate pentru întreprinderile și organizațiile monopoliste, care având caracter provizoriu, este de asemenea depășită.

VIII. RELAȚIILE DE MUNCĂ

1. REGLEMENTAREA SALARIILOR

- A anula obligativitatea utilizării rețelei tarifare de salarizare în sectorul real.

2. RELAȚIILE ANGAJAT / ANGAJATOR

Demisionarea

A anula prevederile Codului Muncii referitoare la obligativitatea angajatorului de a primi înapoi salariatul care a depus cererea de demisie, dacă în timp de 2 săptămâni de la depunerea cererii, salariatul își schimbă părerea și nici o persoană nu este angajată în loc.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Codul Muncii a fost modificat, prevăzând posibilitatea de desfacere a contractului individual de muncă înainte de expirarea termenului de 14 zile în cazul în care angajatul și angajatorul au ajuns la un acord comun în această privință. Așadar, în aceste situații contractul de muncă este desfăcut, eliminând obligația angajatorului de a primi înapoi salariatul.

A se include o clauză de recuperare a costurilor de instruire/formare profesională de la salariatul ce demisionează, în decursul unei anumite perioade (a fi stabilită de către angajator) de la finalizarea cursului de instruire/a practicii. Ca alternativă, a stipula faptul că aceste prevederi pot fi reglementate în contractul de instruire.

Concedierea

A se prevedea posibilitatea concedierii *oricărui* angajat, indiferent de funcția ocupată în cadrul companiei, pentru cazurile de „încălcare gravă”. A se prevedea expres în Codul Muncii toate cazurile ce constituie „încălcare gravă”.

Vârsta de Pensionare

A se prevedea expirarea contractului individual de muncă în momentul atingerii vârstei de pensionare, oferindu-se dreptul de a fi prelungit de comun acord cu angajatorul.

Managerul General

A se anula restricția prin care unui manager general i se interzice să presteze muncă prin cumul la o altă companie.

Concediul de Maternitate

A reduce perioada de 6 ani permisă, precum și a prevedea posibilitatea de concediere/impunere a unor sancțiuni pentru cazurile de abuz în serviciu sau pentru folosirea neadecvată a concediului de către persoanele indicate.

A anula obligativitatea de a menține funcția anterior deținută de către o persoană plecată în concediu de îngrijire a copilului. În schimb, a introduce o clauză privind persoana ce revine: se va menține mărimea salariului;

Companiile sunt obligate să angajeze femeile gravide sau persoanele cu copii în vârstă de până la 6 ani, în conformitate cu cota stabilită de Guvern.

Munca Suplimentară

A se permite recompensarea orelor în afara serviciului prin timp liber plătit în decurs de 30 zile de la realizarea muncii suplimentare. Recompensarea orelor de muncă suplimentară va constitui 150% din valoarea salariului corespondent.

Perioada de Probă

A anula restricțiile referitoare la aplicarea perioadei de probă în cazul tinerilor specialiști, absolvenți ai școlilor profesionale și polivalente; persoanelor angajate în bază de concurs; persoanelor angajate doar în baza examinării preliminare.

ACȚIUNI ÎNTREPRINSE:

Restricția în privința aplicării perioadei de probă în cazul persoanelor angajate în baza examinării preliminare a fost exclusă din Codul Muncii. Cu toate acestea, este imposibilă aplicarea perioadei de probă pentru primele două categorii de angajați menționate în recomandarea de mai sus.

A permite aplicarea perioadei de probă asupra angajaților care își înaintează dosarul pentru funcții noi în cadrul aceleiași companii.

Concedii Anuale

A permite fracționarea liberă a concediilor anuale, cu condiția că cel puțin o fracțiune va avea durata de cel puțin 14 zile.

A prevedea faptul că zilele de vacanță neutilizate timp de 2 ani își pierd valabilitatea. De asemenea, a prevedea faptul că la începutul fiecărui an, numărul zilelor de vacanță nerevendicate nu poate constitui mai mult de 200% din totalul zilelor elegibile la moment.

A prevedea o limită maximă pentru zilele de vacanță adiționale (maxim 4 zile), indiferent de ramura de activitate a salariatului.

Compensații în Caz de Lichidare

A prevedea o limită maximă pentru compensațiile în caz de lichidare, în valoare de 3 salarii lunare medii pe economie.

Conflictul de Interese

A extinde perioada ulterioară concedierii, în decursul căreia angajatul nu are dreptul să divulge informația, de la 3 luni la 1 an.

A introduce o clauză de neconcurență, preluată din legislația comunitară: „Părțile pot negocia și cuprinde în contract o clauză de neconcurență prin care salariatul să fie obligat ca după încetarea contractului să nu presteze în interes propriu sau al unui terț o activitate care să aflu în concurență cu cea prestată de angajatorul său în schimbul unei indemnizații lunare de neconcurență lunare pe care angajatorul se obligă să o plătească pe toată perioada de neconcurență”

Litigiile de Muncă

A reduce perioada în care salariatul are dreptul de a se adresa în instanța de judecată privind litigiile de muncă de la 1 an la 3 luni.

3. SINDICATELE

- Concedierea** A anula restricțiile impuse la concedierea salariaților aleși în organul sindical. A menține prevederile ce țin de conducătorii organizației sindicale primare, conform cărora concedierea se permite doar cu acordul preliminar al organului sindical ierarhic superior.
- A anula prevederile conform cărora concedierea salariaților care au fost aleși în organele sindicale, nu se admite timp de 2 ani după expirarea mandatului, cu excepția cazurilor de lichidare a unității sau de comiterea, de către salariații respectivi, a unor acțiuni culpabile.
- Programul Muncii** A prevedea faptul că aspectele ce țin de programul de muncă vor fi consultate, și nu aprobate de comun acord cu reprezentanții sindicali.
- Plățile de Stimulare** A permite angajatorilor să-și gestioneze independent schemele de plăți stimulatorii, inclusiv adaosurile la salarii. A prevedea faptul că recompensele în baza rezultatelor activității anuale vor fi doar consultate, și nu supuse aprobării, de comun cu reprezentanții sindicatelor.

4. INSPECȚIA MUNCII

- A permite inspectorilor muncii să pătrundă la locurile de muncă doar în timpul orelor de lucru, precum și doar în prezența conducătorului.
- A prevedea faptul că suspendarea activității unității sau aplicarea unor sancțiuni este permisă doar în baza unei decizii judecătorești.

5. PLĂȚI LUNARE ÎN FONDUL DE PENSII

- A prevedea un plafon de plată și pentru angajator în privința contribuțiilor lunare de asigurare socială. A anula plafonul maxim de contribuție lunară a angajatului în baza acordului său scris.

6. PROPRIETATEA INTELECTUALĂ

- A prevedea faptul că remunerarea lucrului legat de OPI va fi negociat între angajator și salariat.

IX. SECURITATEA ENERGETICĂ

1. NOMENCLATORUL STATISTIC AL DEȘEURILOR

- A adopta un nomenclator statistic al deșeurilor conform standardelor europene.

2. SURSE ALTERNATIVE DE ENERGIE (BIO-COMBUSTIBILI)

Legea energiei regenerabile a fost adoptată de către Parlament în iulie 2007 și a intrat în vigoare o lună mai târziu. În general, aceasta stipulează că energia regenerabilă este strategică pentru Moldova, precum și definește o strategie națională privind dezvoltarea surselor alternative de energie. Totuși, în lumina Legii energiei regenerabile, producerea bio-combustibililor în Moldova constituie obiectul licențierii și reglementării vădite a prețurilor.

- Adoptarea reglementărilor tehnice și standardelor naționale pentru bio-combustibili, compatibile cu standardele UE.
- A elimina necesitatea obținerii unei licențe pentru producerea și transportul bio-combustibililor. Comercializarea acestora trebuie efectuată în baza licențelor pentru comercializarea produselor petroliere.
- A elimina prevederile referitoare la constituirea Fondului Național pentru energie regenerabilă, dat fiind impactul general negativ pe care acesta îl poate avea asupra competitivității economiei.
- A prevedea măsuri stimulatorii pentru producerea și utilizarea bio-combustibililor și nu a impune utilizarea obligatorie sau a reglementa prețurile acestora. Astfel, a scuti de accize componenta minerală a bio-combustibililor, asigurând o mai mare competitivitate a acestora în raport cu combustibilii tradiționali. A transfera costul administrării accizelor pe spezele comercianților en-gross a produselor petroliere prin supravegherea fluxului produsului finit, care, de regulă în țările membre ale UE, reprezintă un amestec de combustibili biologici și minerali și este efectuat în cadrul antrepozitelor.

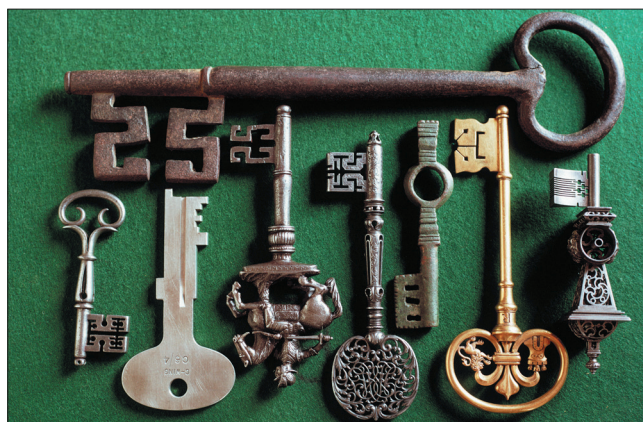
3. ANTREPOZITELE VAMALE – DEPOZITELE DE GAZE & PRODUSE PETROLIERE

- A defini exhaustiv și explicit condițiile de autorizare a antrepozitelor vamale.
- A prevedea posibilitatea cumulării tipurilor de antrepozite sau a stabili un tip separat pentru antrepozite de gaze și produse petroliere. Aceasta se datorează specificului domeniului dat când produsele aparținând diferitor proprietari sunt stocate împreună și nu pot fi separate, pentru evitarea pierderilor tehnologice.
- A stabili clar modalitatea de declarare vamală periodică.
- A elimina necesitatea constituirii garanției financiare, aceasta fiind exact „rațiunea economică privind necesitatea înființării antrepozitului vamal”.
- A elimina obligația declarării prealabile a duratei păstrării.

X. ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL

Parlamentul a adoptat 2 legi: Legea cu privire la Arbitrajul Comercial Internațional și Legea cu privire la Arbitraj. În privința adoptării primei Legi au fost generate dezbateri în public, care se axau pe faptul că din moment ce convențiile internaționale de arbitraj sunt subiect al arbitrajului internațional indiferent de prevederile legislației naționale în domeniu, de existența sau inexistența a asemenea prevederi în legislația națională. Un alt tip de prevedere inexactă a ambelor acte legislative ține de cazurile în care disputele pot merge fie în instanțe judecătorești, fie în instanțe de arbitraj, nefiind clare criteriile în acest sens.

- Legea cu privire la Arbitraj prevede acoperirea arbitrajului general, special, intern, precum și al celui *internațional*. În aceste condiții, se crează riscul de generare a confuziilor și incertitudinilor privind supremația legilor ce vor fi aplicate în cadrul procedurilor arbitrale unde fondul de litigiu ține de un arbitraj comercial cu caracter internațional. În consecință, se recomandă excluderea cuvântului “internațional”, pentru a prevedea în mod explicit faptul că litigiile internaționale vor fi reglementate doar de Legea cu privire la Arbitrajul Comercial Internațional.

- A se modifica ambele acte legislative pentru a prevedea în mod clar faptul că nici o instanță de judecată – cu excepția organelor mandate cu funcții de asistență și control în cadrul arbitrajului – nu va avea dreptul să intervină în procesul de derulare a procedurii arbitrale.

TRATAMENTUL NAȚIONAL

Achiziționarea terenurilor

- A anula restricția impusă companiilor cu capital străin în privința achiziției terenurilor agricole.

Pe parcursul ultimilor ani, Asociația Investitorilor Străini (FIA) constată un interes deosebit din partea investitorilor străini în intenția acestora de a iniția afaceri în Republica Moldova, investind mijloace financiare considerabile. Cu toate acestea, după un prim „contact” cu sistemul și legislația Republicii Moldova, mulți dintre ei rămân rezervați în intențiile lor, unul dintre motivele principale fiind cel ce se referă la regimul juridic al achiziționării terenurilor.

Luând în considerare ponderea terenurilor agricole în Republica Moldova, numărul limitat al terenurilor cu destinație industrială sau comercială, restricțiile la achiziționarea terenurilor agricole, procedura anevoioasă și costisitoare de schimbare a destinației acestora, se reliefează faptul că toate acestea au dus la o scădere considerabilă a investițiilor străine și chiar la pierderea unor investitori și proiecte mari. Este de înțeles și de acceptat temerea acestora de a investi mijloace financiare majore (zeci și sute de milioane Euro) în producție, servicii, transport, comunicații etc., în situația în care se vor limita doar la arendarea sau concesiunea terenurilor.

Pe lângă situația de fapt existentă (ponderea terenurilor agricole față de terenurile cu alte destinații), și situația de drept (legislația actuală), care este una departe de perfecțiune, și chiar mai mult, se atestă a fi una discriminatorie în situația în care se referă la tratamentul investitorilor străini față de cei locali.

Astfel, potrivit art.6 alin 2 al Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului (Legea nr. 1308-XIII din 25.07.1997) – „dreptul de vânzare-cumpărare a terenurilor cu destinație agricolă aparține statului, persoanelor fizice cetățeni ai Republicii Moldova, precum și persoanelor juridice al căror capital social nu conține investiții străine”.

Norma care restricționează societățile comerciale cu capital străin de a participa la tranzacții de înstrăinare a terenurilor agricole, instituie o discriminare între două tipuri de societăți comerciale de aceeași natură, care ar trebui să se bucure de aceleași drepturi și obligații în Republica Moldova.

Tabelul de mai jos punctează faptul că în marea majoritate a statelor supuse analizei (cu excepția unor state-membre ale Comunității Statelor Independente), noțiunea de „persoana juridică locală” (chiar și cu investiții străine) este una care se deosebește de „persoana juridică străină” sau „investitor străin”. În general, legislația Republicii Moldova face și ea o deosebire între cele două noțiuni, fără a le confunda, cu excepția legislației funciare.

Astfel, criteriile de identificare a naționalității unei persoane juridice, consacrate în legislația Republicii Moldova, sunt locul de înregistrare a unei persoane juridice (criteriul locului de înregistrare), sau locul unde își are sediul (sau locul managementului efectiv) – criteriul rezidenței. În această ordine de idei, o persoană juridică înregistrată în Republica Moldova, este o întreprindere moldovenească (autohtonă/locală), chiar dacă cuprinde sau nu în capitalul său investiții străine.

„Investitor străin”, însă, potrivit legislației Republicii Moldova (Legea nr.81-XV din 18.03.2004 – cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător) este o persoană juridică „formată în conformitate cu legislația unui alt stat (altul decât Republica Moldova), având sediu în acel alt stat, sau persoană juridică, având sediu, administrație centrală sau loc principal de activitate înregistrat în alt stat”.

Așadar, așa-numita „Întreprindere cu Capital Străin” sau „Întreprindere cu Capital Mixt” este o întreprindere moldovenească. Aceasta se datorează nu în ultimul rând și faptului că astfel de întreprinderi sunt înregistrate din punct de vedere fiscal în Republica Moldova și, respectiv, impuse cu obligațiuni fiscale, bucurându-se de aceleași drepturi și obligații ca și întreprinderile fără capital străin.

Cu toate acestea, interpretarea eronată a termenului de „persoană juridică autohtonă” – regăsită în redacția veche a Legii nr. 1308-XIII din 25.07.1997 a dus la inițierea și modificarea ulterioară a legii, și reglementarea unor restricții exprese la cumpărarea terenurilor agricole de către întreprinderile moldovenești cu capital străin sau mixt.

Experiența altor state

Din cele expuse în tabelul de mai jos, se poate constata că au fost examinate legislațiile și practicile existente în 28 de state.

7 state din cele analizate, printre care Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Marea Britanie și Elveția nu prevăd, în general, restricții la achiziționarea terenurilor, inclusiv terenuri agricole, inclusiv de către persoanele juridice străine.

10 state dintre cele analizate, cum ar fi: Bulgaria, Cehia, Croația, Elveția, Italia, Letonia, Lituania, Polonia, Spania și Turcia, prevăd posibilitatea achiziționării terenurilor agricole de către persoanele juridice străine, prin aplicarea unor proceduri speciale.

22 dintre statele supuse analizei, printre care Azerbaidjan, Cehia, Croația, Confederația Elvețiană, Franța, Georgia, Germania, Italia, Kazakhstan, Macedonia, Marea Britanie, Finlanda, Norvegia, România, Serbia, Spania și altele, nu prevăd restricții la achiziționarea terenurilor, inclusiv la terenurile agricole, de către persoanele juridice locale cu capital străin (coloana a treia din tabelul anexat).

Doar în 2 state supuse analizei, printre care Turcia și Polonia, sunt prevăzute proceduri speciale la achiziționarea terenurilor agricole de către persoanele juridice locale cu capital străin.

În alte 2 state, Federația Rusă și Letonia, achiziția terenurilor agricole este una limitată parțial, astfel fiind în drept să achiziționeze terenurile agricole persoanele juridice locale cu capital străin, ce au în capitalul lor investiții străine mai puțin de 50%.

Doar un singur stat, dintre cele examinate, Ucraina, prevede restricții absolute la achiziția terenurilor agricole de către persoanele juridice locale cu capital străin.

Merită subliniat faptul că potrivit legislației acestor state (cât și a practicii internaționale și a regulilor unanim recunoscute), prin persoană juridică străină se subînțelege persoana juridică care este înregistrată în alt stat, are sediul în acel alt stat, sau își are sediul, administrația centrală sau locul principal de activitate în acel alt stat.

Astfel, din cele relatate și constatăte, reiese că persoanele juridice (locale) care conțin investiții străine, în marea majoritate a statelor, se bucură de același tratament juridic, fără a fi restricționate sau limitate la achiziționarea terenurilor agricole.

Restricții aplicate persoanelor fizice străine și apatrizilor:

- (a). Cetățenilor străini li se va permite să achiziționeze teren agricol începând cu 1 ianuarie 2014, cu excepția cetățenilor statelor membre ale UE, care doresc să se stabilească în Bulgaria și să desfășoare activități în concordanță cu destinația terenului – această categorie poate achiziționa terenuri agricole înaintea termenului menționat;
- (b). Pot achiziționa terenuri agricole doar cetățenii statelor membre UE care au fost rezidenți pe parcursul a 3 ani și dețin permis de rezident, fiind înregistrați ca antreprenori agricoli în Cehia;
- (c). Pot achiziționa terenuri cu respectarea următoarelor condiții: dacă își au domiciliul într-un alt stat, sau în Elveția, și nu sunt cetățeni ai unui stat membru UE sau al Acordului European de Liber Schimb EFTA. De asemenea, este nevoie de a obține un permis special de la autorități;
- (f). Pot deține fără nici o restricție terenuri, cu excepția cetățenilor statelor care nu fac parte din UE și care urmează să obțină un permis agricol sau un acord din partea autorităților franceze înainte de a desfășura o activitate legată de agricultură;
- (g). Unele restricții sunt impuse asupra terenurilor din zona de frontieră a Greciei;
- (h). Pot achiziționa terenuri în temeiul principiului reciprocității dintre state;
- (i). Pot achiziționa terenuri agricole doar cetățenii statelor UE, începând cu 1 mai 2011;
- (l). Terenurile agricole pot fi achiziționate doar în 2012, dacă cetățenii străini sau apatrizii au domiciliul sau locul permanent de trai într-o țară-membru a UE, NATO, OECD, EEA sau care a semnat un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană;
- (n). Există o procedură specială ce trebuie urmată, excepție făcând companiile și cetățenii din spațiul UE;
- (o). Ca și în cazul Bulgariei, cetățenii țărilor UE pot achiziționa terenuri agricole înainte de 1 ianuarie 2014, iar toți ceilalți numai după această dată;
- (r). Pot achiziționa teren agricol dacă sunt cetățeni ai statelor-membre UE care intenționează să se stabilească în Ungaria pentru a fi antrenați în agricultură și care sunt rezidenți pentru cel puțin 3 ani consecutivi.

Restricții aplicate persoanelor juridice străine (nerezidente):

- (a). Companiile străine vor putea achiziționa terenuri agricole începând cu 1 ianuarie 2014, excepție făcând companiile din statele membre UE/Spațiului Economic European care urmează să desfășoare activitate conexă acestor tipuri de terenuri, care le pot achiziționa și înaintea termenului indicat;
- (d). Pot achiziționa terenuri în urma obținerii unui permis special de la autorități;
- (g). Unele restricții sunt impuse asupra terenurilor din zona de frontieră a Greciei;
- (h). Pot achiziționa terenuri în temeiul principiului reciprocității dintre state;
- (j). Cu condiția că sunt persoane juridice înregistrate în Registrul Leton al Comerțului și sunt listate la bursa de valori;
- (m). Terenurile agricole pot fi achiziționate doar în 2012, dacă persoanele juridice străine își au sediul într-o țară-membru a UE, NATO, OECD, EEA sau care a semnat un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană;
- (n). Există o procedură specială ce trebuie urmată, excepție făcând companiile și cetățenii din spațiul UE;
- (p). Pot achiziționa terenuri agricole în limitele stabilite pentru persoanele juridice rezidente cu capital străin.

Restricții aplicate persoanelor juridice rezidente, inclusiv persoane juridice rezidente cu capital străin:

- (e). Sunt considerate companii cu investiții străine, companiile al căror capital este constituit mai mult de 50% din astfel de investiții. Astfel, companiile cu investiții străine urmează să înstrăineze terenurile agricole și din domeniul forestier, în termen de 1 an de la achiziție, în caz contrar, terenurile sunt înstrăinate prin decizia instanței de judecată. Legea prevede că terenurile agricole pot fi luate în arendă. Companiile date, pot achiziționa terenuri pentru construcții sau teren aferent acestora;
- (k). Pot achiziționa terenuri agricole doar companiile înregistrate în Registrul Leton al Comerțului, care sunt listate la bursa de valori (1) și dacă mai mult de 50% din capitalul social al acestora este deținut de cetățeni letoni sau persoane juridice originare din statele cu care Letonia are încheiat un tratat cu privire la promovarea și susținerea investițiilor (2);
- (n). Există o procedură specială ce trebuie urmată, excepție făcând companiile și cetățenii din spațiul UE;
- (q). Doar în cazul în care este posibilă aplicarea principiului „tratamentului egal”. În anumite cazuri, când specificul activității agenților economici este reglementat de legi speciale este necesară aplicarea unei proceduri separate.

Așadar, recomandarea FIA constă, ca și în anul trecut, în eliminarea totală sau parțială a restricțiilor privind achiziția terenurilor agricole de către companiile cu capital străin. Bunele practici ale statelor lumii demonstrează clar impactul pe care legislația în domeniul respectiv o are asupra îmbunătățirii climatului investițional.

ȚARA	Persoane fizice străine și apatrizi	Persoane juridice străine (nerezidente)	Persoane juridice rezidente cu capital străin
Azerbaidjan	-	-	+
Bulgaria	+(a)	+(a)	+
Cehia	+(b)	-	+
Croația	-	-	+
Elveția	+(c)	+(d)	+
Rusia	-	-	+(e)
Finlanda	+	+	+
Franța	+(f)	+	+
Georgia	-	-	+
Germania	+	+	+
Grecia	+(g)	+(g)	+
Irlanda	+	+	+
Italia	+(h)	+(h)	+
Kazakhstan	-	-	+
Letonia	+(i)	+(j)	+(k)
Lituania	+(l)	+(m)	+
Macedonia	-	-	+
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	+	+	+
Norvegia	+	+	+
Polonia	+(n)	+(n)	+(n)
România	+(o)	-	+
Serbia	-	-	+
Slovacia	-	-	+
Spania	+	+	+
Turcia	-	+(p)	+(q)
Ukraina	-	-	-
Ungaria	+(r)	-	+
Uzbekistan	-	-	+

LEGISLAȚIA FISCALĂ

I. Politica fiscală

☐ Interpretarea legislației fiscale

Emiterea acestor soluții reprezintă o măsură de protecție pentru contribuabili care preconizează implementarea unor tranzacții complexe. Practica internațională atestă impactul pozitiv asupra respectării legislației fiscale de către contribuabilii asigurați cu astfel de soluții anticipate. De asemenea, implementarea acestei proceduri va duce la generarea încasărilor adiționale la bugetul public național, deoarece, de regulă, soluția fiscală anticipată se oferă contra unei taxe speciale percepute de către autoritățile de stat emitente.

■ A reglementa în Codul fiscal procedura de emitere a soluției fiscale individuale anticipate pentru care ar putea opta contribuabilii.

☐ Deductibilitatea unor tipuri de cheltuieli

Refacturările companiilor nerezidente către companiile din Moldova a cheltuielilor aferente detașării personalului în Moldova.

■ A introduce un alineat nou, (19), în art. 24 al Codului Fiscal, cu următorul conținut: “Se permite deducerea cheltuielilor refacturate de către un agent economic nerezident pentru acoperirea plăților legate de detașarea în Moldova a personalului său (inclusiv: celor aferente selectării, perfecționării, salarizării, acordării indemnizațiilor de detașare și a facilităților, sau a altor cheltuieli legate exclusiv de detașare). Deducerea se admite dacă personalul respectiv a activat exclusiv pentru beneficiul întreprinderii din Moldova, iar cheltuielile refacturate sunt confirmate documentar.”

Deductibilitatea cheltuielilor ce țin de facilitățile acordate de către patron

■ A introduce un alineat nou, (20), în art. 24 al Codului Fiscal, cu următorul conținut: “Se permite deducerea cheltuielilor ce țin de facilitățile acordate de către patron, cu condiția că acestea au fost impozitate la nivelul angajatului.”

□ Impozitarea veniturilor nerezidenților

■ A reglementa expres în Titlul I al Codului fiscal definiția „refacturarea cheltuielilor”. De a specifica în Capitolul 11, Titlul II al Codului fiscal, precum că la determinarea venitului impozabil al nerezidentului nu se va lua în considerație refacturarea cheltuielilor nerezidentului către un rezident al Republicii Moldova, întrucât astfel de refacturare fără aplicarea unei marje de profit, nu constituie un rezultat al activității de întreprinzător.

■ Se recomandă elaborarea de către Guvern a unui Regulament care ar clarifica regimul fiscal aplicabil unei reprezentanțe permanente generate în Moldova de către un nerezident nu doar din perspectiva impozitului pe venit, ci și din punct de vedere a altor tipuri de obligații fiscale (ex. TVA, raportare fiscală, etc.).

II. Taxa pe valoare adăugată

□ Restituirea TVA

■ A revizui legislația actuală privind restituirea TVA subiecților impozabili înregistrați ca plătitori de TVA.

Această recomandare are la bază impactul nefavorabil al procedurii existente de restituire TVA asupra mediului de afaceri și asupra unor eventuale investiții în economia națională (în particular, asupra agenților economici ce efectuează investiții semnificative în municipiile Chișinău și Bălți), necesitatea aplicării unei impuneri echitabile, precum și alinierea la prevederile Directivei a VI-a a Uniunii Europene și la practica internațională în acest domeniu.

Imperativul acestei acțiuni este dictat de situația actuală, care generează o serie de efecte negative asupra dezvoltării eficiente a afacerii, precum ar fi:

- ♦ Reducerea capacității de finanțare a activității operaționale, precum și a celei investiționale;
- ♦ Reducerea capacității de producție și, deci, a bazei impozabile;
- ♦ Suportarea costurilor de oportunitate drept rezultat al prefinanțării bugetului public național.

De asemenea, o altă parte a problemei, dar care nu a fost supusă dezbaterilor, este restricția asupra restituirii TVA aferente investițiilor în mijloace de transport. Ar fi rezonabil, la această etapă, de menținut restricții de acest gen pentru autovehicule (de genul vehiculelor de lux), dar nu pentru toate mijloacele de transport – luându-se în considerare faptul că Moldova necesită modernizarea și dezvoltarea serviciilor de transport, și, deci, suferă de pe urma lipsei de investiții în acest domeniu.

- ☐ **Principiile de teritorialitate a serviciilor din perspectiva taxării cu TVA** ■ A alinia prevederile art. 111 „Locul livrării serviciilor” al Codului fiscal cu prevederile Directivei a VI-a a Uniunii Europene

Această recomandare are la bază necesitatea alinierii prevederilor actuale ale Codului fiscal (i.e. art. 111) referitoare la locul prestării serviciilor din perspectiva TVA cu cele ale Directivei a VI-a a Uniunii Europene și astfel eliminarea neclarităților care apar la stabilirea teritorialității anumitor tipuri de servicii (e.g. servicii de marketing, promovare, etc.).

- ☐ **Armonizarea prevederilor TVA și celor vamale cu normele din domeniul taxării directe aplicabile reprezentanțelor permanente ale nerezidenților în RM** ■ A alinia prevederile Titlului III al Codului fiscal, precum și prevederile legislației vamale cu cele prevăzute în Titlurile I și II ale Codului Fiscal la capitolul reprezentanțelor permanente ale nerezidenților în Moldova

Această recomandare are la bază necesitatea stabilirii unui regim clar și unitar de taxare cu TVA a operațiunilor efectuate de către reprezentanțele permanente ale nerezidenților în Moldova, necesitatea stabilirii normelor procedurale în acest sens, precum și necesitatea introducerii de prevederi în legislația vamală care să permită reprezentanțelor permanente ale nerezidenților în Moldova să efectueze operațiuni de comerț extern.

- ☐ **Tratamentul TVA aferent refacturărilor de costuri** ■ Introducerea unor norme exprese în Titlul III al Codului Fiscal care să reglementeze regimul de taxare cu TVA a refacturărilor de costuri.

Întrucât refacturarea de costuri nu presupune în sine facturarea unor plăți pentru prestări de servicii / livrări de bunuri, ci doar recuperarea, fără aplicarea unei marje de profit, a costurilor anterior suportate de către o entitate în relațiile cu terți (e.g. cheltuieli de transport, taxe legale, cheltuieli cu arenda spațiului, etc.), aceste costuri ținând de activitatea altui agent economic, astfel de operațiuni ar trebui să fie reglementate în mod expres ca fiind în afara sferei de aplicare a TVA (i.e. inexistența unui obiect impozabil din punct de vedere TVA).

Introducerea de norme nemijlocit în Titlul III al Codului fiscal care să reglementeze într-un mod unitar tratamentul TVA aplicabil refacturărilor de costuri este necesară în vederea eliminării posibilității de interpretare a acestuia.

- ☐ **Scutirea de TVA aplicabilă pentru anumite tipuri de operațiuni** ■ Revizuirea prevederilor art. 103 alin. (1) p. 7) ale Codului fiscal în vederea clarificării sferei de aplicare a acestei scutiri de TVA.

Luând în considerație faptul că versiunea actuală a prevederilor menționate este vagă și interpretabilă, aceasta generează în practică o abordare neuniformă a sferei de aplicare a acestei scutiri de TVA.

Este recomandabilă amendarea normelor date, astfel încât scutirea de TVA să se răsfrângă asupra serviciilor (cu excepție a celor de intermediere) de transmitere a drepturilor de utilizare ori de concesiune a oricărui drept de autor și/sau a drepturilor conexe asupra unei opere literare, artistice sau științifice, inclusiv filme de cinema și filme sau benzi pentru televiziune sau radiodifuziune, de transmitere a dreptului de utilizare ori concesiune a oricărui brevet de invenție, emblemă comercială, design sau model, plan, produs soft, formulă secretă sau proces, precum și asupra serviciilor de transmitere a drepturilor de utilizare ori de concesiune a informației referitoare la experiența în domeniul industrial, comercial sau științific.

- ☐ **Implicații TVA în cazul transferului de afacere**   ■ Revizuirea prevederilor Titlului III al Codului fiscal prin introducerea de norme exprese care să definească sfera de aplicare a facilității prevăzute de art. 107

Codul fiscal menționează că transferul dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător (cunoscut în practica internațională drept „*transferul unei afaceri*”), nu se consideră o operațiune în sfera de aplicare a TVA, dacă sunt respectate anumite condiții (i.e. art. 107, lit. a) și b)).

Legislația fiscală nu oferă însă detalii cu privire la situațiile în care se consideră că se realizează un transfer total sau parțial al dreptului de desfășurare a activității economice. Totuși, conform unei circulare emise de Ministerul Finanțelor în anul 1999, tratamentul TVA menționat este aplicabil doar în cadrul unui proces de reorganizare a întreprinderii.

Întrucât asimilarea transmiterea unui drept de desfășurare a activității de întreprinzător cu transmiterea mijloacelor fixe în cadrul procesului de reorganizare a întreprinderii ar fi restrictiv și limitativ, este recomandabilă revizuirea și amendarea acestor norme prin specificarea exactă a circumstanțelor în care o tranzacție se califică drept transfer total sau parțial de activitate de întreprinzător fără implicații TVA (e.g. acestea putând să includă și transferul de business prin intermediul unui contract de vânzare-cumpărare a unui complex de resurse tangibile și intangibile).

De asemenea, este necesară includerea de norme în Codul fiscal care să definească pârgiile de verificare, la un moment dat în timp, dacă activitatea va fi desfășurată ulterior de către subiectul beneficiar.

- ☐ **Aspecte aferente emiterii facturilor fiscale**   ■ Implementarea posibilității de emiterie a avizului de însoțire a mărfurilor pentru scopurile transportării acestora

În particular, recomandarea în cauză are drept obiectiv introducerea în legislație a posibilității de emiterie a avizului de însoțire a mărfurilor pe parcursul transportării acestora, factura fiscală urmând a fi transmisă direct cumpărătorului – persoană juridică.

Recomandarea în cauză se datorează necesității de a limita accesul persoanelor terțe la informațiile financiare aferente condițiilor de comercializare a bunurilor (i.e. prețul de livrare a bunurilor).

III. Altele

- ☐ **Impozitul pe dividendele nerezidenților**   ■ Transmiterea destinației de colectare a impozitului pe dividende achitat de către investitorii străini de la bugetul central la la bugetele publice locale.

Situația actuală defavorizează întreprinderile cu investiții străine față de cele cu capital în întregime local prin prisma contribuțiilor directe la dezvoltarea localităților în care aceștia își au amplasat sediul.

☐ **Decontările în numerar între agenții economici**

- A revizui prevederile articolului 10 (5) al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi prin:
  - ♦ introducerea unor prevederi legislative care să îi permită cumpărătorului (beneficiarului de servicii) – agent economic să depună numerar direct în contul bancar al furnizorului de bunuri / prestatorului de servicii, acest tip de tranzacție fiind asimilat unui transfer bancar,
  - ♦ majorarea plafonului actual al decontărilor în numerar până la cel puțin MDL 10.000 per tranzacție.

Potrivit modificărilor operate în iunie 2008 la respectiva Lege, a fost introdus un nou plafon al decontărilor în numerar pentru tranzacțiile efectuate între agenții economici, și anume: MDL 1.000 per tranzacție, iar valoarea maximă anterioară de MDL 100.000 pe lună a fost anulată.

☐ **Impozitarea facilităților acordate de către patron cu contribuții obligatorii de asigurări sociale de stat și prime de asigurare obligatorie medicală**

- A stabili expres în prevederile Legii privind sistemul public de asigurări sociale și a Legii cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, că facilitățile acordate de către patron angajaților nu cad sub incidența contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale de stat, precum și a primelor de asigurare obligatorie medicală.

În conformitate cu prevederile legislației fiscale, facilitatea acordată de patron reprezintă valoarea bunurilor materiale și nemateriale acordate de către patron salariaților săi, precum și efectuarea în favoarea acestora a altor plăți, ce nu țin de îndeplinirea obligațiilor de serviciu a angajatului (e.g. asigurarea medicală facultativă achitată de patron în folosul salariatului, compensarea cheltuielilor de cazare, etc).

Prevederile curente ale Legii cu privire la sistemul public de asigurare socială și ale legii cu privire la asigurarea medicală lasă spații de interpretare cu referire la incidența beneficiilor sus-menționate sub taxarea de asigurare socială sau medicală.

Așadar, se recomandă reviziunea acestor prevederi pentru a prevedea expres că beneficiile oferite de către patron nu vor fi subiect al contribuțiilor de asigurare socială și medicală.

☐ **Aspecte aferente utilizării mașinilor de casă și control**

- Revizuirea legislației prin stabilirea unor plafoane de excedent de numerar admisibil în MCC

Prevederile Hotărârii Guvernului nr. 474 stabilesc expres lista de circumstanțe, la depistarea cărora se consideră că MCC nu a fost utilizată pentru înregistrarea tranzacțiilor comerciale. Această listă specifică și depistarea unei sume de mijloace bănești excedentare (e.g. nepreluarea restului de către clienți), care nu poate fi justificată prin datele înscrise în documentele emise de MCC.

În cazul depistării unor astfel de situații, autoritățile fiscale sunt în drept să aplice o amendă fiscală în mărime de MDL 6,000 per caz de încălcare.

Legislația fiscală în vigoare nu stabilește un anumit plafon minim de excedent de numerar în casierie, în cazul depistării căruia nu ar exista temei de aplicare a amenzii fiscale. Astfel, orice excedent nejustificat de mijloace bănești în casierie indiferent de quantumul acestuia poate fi calificat de către autoritățile fiscale ca neutilizare a MCC pentru înregistrarea tranzacțiilor comerciale, și respectiv, agentul economic poate fi sancționat potrivit modului descris.

GUVERNANȚA CORPORATISTĂ

Pe parcursul anului 2007 au fost operate modificări la Legea privind Societățile pe Acțiuni, iar o nouă Lege privind Societățile cu Răspundere Limitată a intrat în vigoare.

FIA a fost una dintre părțile implicate activ în comentarea Legilor sus-menționate, considerând că un cadru legal comprehensiv, care ar condiționa o organizare eficientă a activității de întreprinzător, constituie un factor cheie pentru asigurarea dezvoltării climatului investițional din RM.

Ambele Legi, atât cea cu referire la SA, cât și cea cu referire la SRL, au început să aibă efecte juridice în 2008. Așadar, este nevoie de o analiză adițională pentru a formula recomandări de îmbunătățire a acestora. Totuși, pe parcursul consultărilor cu autorii Legii privind SA au fost relevate o serie de riscuri în legătură cu administrarea eficientă a afacerilor, chiar dacă, vorbind la general, Legea a fost îmbunătățită semnificativ.

Pe lângă alte modificări, una dintre chestiunile cheie se referă la faptul că legea privind SA nu mai prevede un tratament separat al SA nelistate, așa cum era în cazul fostelor SA de tip închis, producând efecte și asupra acestei categorii. Așadar, prevederile ce țin de prezentarea obligatorie a unor informații – tranzacțiile cele mai importante și publicarea datelor – par să fie neadecvate pentru SA nelistate, acestea din urmă neatrăgând mijloace financiare publice și fiind afectate, prin urmare, în ceea ce privește relevarea secretelor comerciale față de concurenți.

Ofertele tender de preluare

■ Armonizarea legislației naționale cu prevederile Directivei CE 2004/25, în special, implementarea procedurii squeeze-out.

La baza conceptului clasic al unei Societăți pe acțiuni a fost ideea de a crea o alternativă pentru un agent economic de a atrage capital direct de la populație și nu a se împrumuta de la instituțiile financiare. Cu toate că în Republica Moldova există circa 2000 de societăți pe acțiuni, niciuna nu și-a exercitat vreodată această atribuție. Majoritatea societăților pe acțiuni au apărut ca rezultat al reorganizării întreprinderilor de stat și al programului de privatizare în masă la mijlocul anilor 90, în condițiile unei lipse totale de experiență, cultură și guvernanta corporatistă. Tot atunci practic s-a decis în mod arbitrar și structura acționarilor, prin stabilirea cotei din capitalul social al societăților ce urmau a fi privatizate de către angajații acestora sau a tuturor locuitorilor Republicii Moldova. Acesta se pare a fi momentul care ar corespunde emisiei primare de valori mobiliare (IPO – initial public offering), prezumându-se ca angajații societăților sau alte persoane au efectuat contribuția prin intermediul bonurilor patrimoniale, adică exprimarea valorică a părții fiecărui cetățean din patrimoniul statului, în funcție de vechimea în muncă.

Din acest motive, în perioada care a urmat, măsurile de reglementare au purtat un caracter social pronunțat, piața valorilor mobiliare (local financial market) fiind dominată de operațiuni de concentrare a pachetelor de acțiuni. Astfel, legislația a preluat unele practici internaționale cu intenția de a proteja acționarii minoritari (minority shareholder) și în special prevederea referitoare la oferta tender de preluare obligatorie (mandatory takeover) pentru acționarii care au dobândit pachetul de control. Pe lângă faptul că aceasta este doar un aspect din practica internațională de reglementare a situațiilor de preluare a controlului societăților, politicile promovate au distorsionat raționamentul general de reglementare și protecție, atât a acționarilor minoritari, cât și a celor ce dețin pachetul majoritar.

Pe parcursul consultărilor inițiate de autoritatea de reglementare cu participarea Asociației Investitorilor Străini pe marginea proiectelor de modificare a legislației privind valorile mobiliare au fost invocate prevederile Directivei CE 2004/25 privind ofertele de preluare. În special a fost remarcată diferența majoră dintre legislația în vigoare și cea a Uniunii Europene, care constă în lipsa mecanismului de retragere forțată, numit „squeeze-out”. Acesta reglementează situația în care un acționar sau un grup de persoane afiliate ajung să dețină mai mult de 90% din acțiunile societății. Astfel, se stabilește că acționarii minoritari pot cere răscumpărarea acțiunilor lor de către acționarul majoritar sau societate și în sens invers, acționarul majoritar poate cere retragerea acțiunilor minoritarilor, urmată ulterior de delistarea de pe bursă (delisting).

Cu toate că au existat anumite controverse de opinii la nivelul organului de reglementare din Republica Moldova, această prevedere și-a găsit locul în proiectul de modificare a legislației cu privire la valorile mobiliare, însă nu a fost acceptată la nivel de Guvern și nici nu ajunsă să fie supusă dezbaterilor în Parlament.

Și în practica țărilor cu piețe financiare dezvoltate acest mecanism a fost implementat pe fundalul unor discuții aprinse în societate, dar și contestate în justiție la momentul apariției, chiar din punct de vedere constituțional și al drepturilor universale ale omului. Toate suspiciunile însă au fost demolate de către Curțile Constituționale ale acestor țări inclusiv și de CEDO pe motivul recunoașterii supremației beneficiilor pentru societate (cea pe acțiuni, dar și la nivelul economiei țărilor în general) în detrimentul intereselor individuale, egoiste, fiind pus accentul pe responsabilitatea organelor de reglementare a piețelor financiare de a asigura transparența procedurală și un preț echitabil pentru acțiunile răscumpărate forțat.

De fapt, Directiva CE 2004/25 a venit să unifice reglementările naționale a țărilor UE, încât diferențele rămase se rezumă la stabilirea cotei din capitalul social, deținut de majoritari, care oferă posibilitatea inițierii procedurii squeeze-out (de la 80% în Irlanda, până la 98% în Italia). Această Directivă a venit și cu o descriere minuțioasă a tuturor etapelor de preluare a controlului societății, respectiv a drepturilor și obligațiilor acționarilor la fiecare etapă, precum și cu definirea clară a modalității de stabilire a prețului echitabil.

În condițiile Republicii Moldova procedura poate funcționa numai dacă pragul de inițiere a răscumpărării forțate va fi nu mai sus de 90%. În urma privatizării în masă de la începutul anilor 90 practic toți cetățenii au devenit deținători de valori mobiliare. Este bine știut că după mai bine de 15 ani societățile pe acțiuni s-au ales cu un număr considerabil de acțiuni, dreptul de proprietate asupra cărora este incert, iar clarificarea este foarte dificilă, sau chiar imposibilă. Este și mai gravă situația la societățile care au avut printre acționari fonduri de investiții ulterior lichidate. Un prag mai mare de 90% va face procedura squeeze-out inaplicabilă.

CONCURENȚA

A prevedea în noua Lege privind protecția concurenței următoarele aspecte:

- ◆ Domeniul de aplicare, definiția clară a noțiunilor de bază, tipuri de acțiuni anti-concurență – toate similare celor din UE;
- ◆ Reglementări privind identificarea pieței relevante și stabilirea poziției dominante;
- ◆ Asigurarea normelor procedurale în timpul investigației printr-un proces decizional transparent, garanții procedurale împotriva abuzurilor;
- ◆ Tipuri de concentrări necesare de a fi autorizate, precum și procedura de autorizare însăși, ambele similare cu cele din UE;
- ◆ Dreptul real de apel;
- ◆ Procedura de sancționare și o reglementare individualizată a sancțiunilor, similare cu cele din UE.

La 20 noiembrie 2008, Parlamentul RM a respins modificările propuse de către Guvern la Legea privind protecția concurenței, sugerând ca autorii să elaboreze o nouă Lege care va reglementa acest domeniu.

În calitate de parte implicat activ în comentarea modificărilor la Legea sus-menționată, FIA este de părere că în contextul elaborării unei Legi noi, ar trebui de luat în considerare câteva chestiuni, majoritatea dintre care au fost prezentate în cadrul consultărilor din 2008.

În primul rând, RM ar trebui să își creeze cadrul legal privind concurența în baza bunelor practici din UE. Totuși, ar trebui luată în considerație diferența dintre sistemele judiciare și implicațiile acestora la nivelul cazurilor de concurență, care în UE sunt bazate pe precedente, iar în RM precedentele ar putea fi folosite doar în calitate de recomandări.

FIA se declară deschisă spre a oferi expertiză și asistență autorilor, în speranța asigurării unui proces eficient de consultări.

RELAȚIILE DE MUNCĂ

RELAȚIILE ANGAJAT - ANGAJATOR

Referință: Codul Muncii al RM

Demisionarea

Angajatorul este obligat să primească înapoi salariatul care a depus cererea de demisie, dacă în timp de 2 săptămâni de la depunerea cererii, salariatul își schimbă părerea și nici o persoană nu este angajată în loc.

Concedierea

Nu există prevederi ce ar permite concediere angajaților pe motiv de comitere a unor abuzuri în exercitarea funcțiilor lor, în special pentru nerespectarea confidențialității informației legate de operațiunile companiei. Alte cazuri includ: folosirea intenționată de către angajat a funcției de serviciu în interese materiale ori în alte interese personale sau în interesul unui terț; estorcarea de bani, luarea de mită.

A anula Art. 85(4).

 Art. 86(1)p). A se prevedea posibilitatea concedierii oricărui angajat, indiferent de funcția ocupată în cadrul companiei, pentru cazurile de „încălcare gravă”. A se prevedea expres în Codul Muncii toate cazurile ce vor constitui „încălcare gravă”.

Vârsta de pensionare

Contractul individual de muncă nu expiră în mod automat la atingerea vârstei de pensionare.

A se prevedea expirarea contractului individual de muncă la momentul atingerii vârstei de pensionare, oferindu-se dreptul de a fi prelungit de comun acord cu angajatorul.

Managerul general

Conducătorul unei unități nu poate să presteze muncă prin cumul la o altă unitate.

Art. 261(1). A anula restricția prin care unui manager general i se interzice să presteze muncă prin cumul la o altă companie.

Concediul de maternitate

Se interzice concedierea persoanei aflate în concediu pentru îngrijirea copilului în vârstă de până la 6 ani, și celor aflate în concediu de maternitate, în afara cazurilor de lichidare a companiei.

Art. 86(2), 251. A reduce perioada de 6 ani permisă, precum și a prevedea posibilitatea de concediere/impunere a unor sancțiuni pentru cazurile de abuz în serviciu sau pentru folosirea neadecvată a concediului de către persoanele indicate.

Angajatorul este obligat să mențină funcția persoanei plecate în concediu de îngrijire a copiilor cu vârsta între 3-6 ani.

Art. 126(1). A alinia legislația RM la prevederile convenției OIM prin prevederea obligativității din partea angajatorului de a asigura persoana plecată fie cu aceeași funcție, fie cu o funcție similară.

Munca suplimentară

Legislația muncii a Republicii Moldova nu prevede posibilitatea de recompensare a muncii suplimentare prin ore libere plătite.

A se permite recompensarea orelor în afara serviciului prin timp liber plătit în decurs de 30 zile de la realizarea muncii suplimentare. A se anula alin. (3) art. 157 din Codul Muncii.

Se interzice aplicarea perioadei de probă tinerilor specialiști, absolvenților școlilor profesionale și persoanelor angajate în bază de concurs.

Art. 62 a)c)i). A anula restricțiile referitoare la cazurile pentru care se permite aplicarea perioadei de probă.

Codul nu prevede cazurile în care salariatul debutează la același angajator într-o funcție nouă.

A permite aplicarea perioadelor de probă pentru angajații care aplică pentru funcții noi la același angajator.

Concedii anuale

Legislația nu prevede vreo metodologie de calcul a zilelor fracționate de concediu (mai ales în cazurile în care Guvernul declară zile de odihnă adiționale sau sărbători naționale)

A stabili o metodologie clară de calcul a zilelor fracționate de concediu.

Nu se reglementează cazurile în care angajații nu și-au folosit concediile anuale pe parcursul mai multor ani. În schimb, Codul permite acumularea nelimitată a zilelor de vacanță neutilizate, care pot fi revendicate de către angajat printr-o cerere.

A prevedea faptul că zilele de vacanță neutilizate timp de 2 ani își pierd valabilitatea. De asemenea, a prevedea faptul că la începutul fiecărui an, numărul zilelor de vacanță nerevendicate nu poate constitui mai mult de 200% din totalul zilelor eligibile la moment.

Salariaților din unele ramuri ale economiei naționale (industrie, transporturi, construcții etc.) li se acordă concedii de odihnă anuale suplimentare plătite.

Art. 121(3). A prevedea o limită maximă pentru zilele de vacanță adiționale (maxim 4 zile), indiferent de ramura de activitate a salariatului.

☐ **Compensații în caz de lichidare**

Angajatorii sunt obligați să asigure pentru salariații concediați din cauza lichidării companiei o compensație în mărime de un salariu săptămânal mediu pentru fiecare an de serviciu.

☐ **Conflictul de interese**

Angajații nu au dreptul să divulge informații pe toată durata contractului individual de muncă și timp de cel mult 3 luni după încetarea contractului (1 an pentru funcțiile de răspundere).

Lipsa unei clauze de neconcurență.

☐ **Litigiile de muncă**

Salariatul are dreptul de a depune cererea privind soluționarea litigiului individual de muncă în instanța de judecată de la 1 an la 6 luni după ce “a aflat sau trebuia să afle” despre încălcarea dreptului său.

■ Art. 186(1)a). A prevedea o limită maximă pentru compensațiile în caz de lichidare, în valoare de 3 salarii lunare medii pe economie.

■ Art. 53(1). A extinde perioada ulterioară concedierii, în decursul căreia salariatul nu are dreptul să divulge informația, de la 3 luni la 1 an.

■ A introduce o clauză de neconcurență, preluată din legislația comunitară: “Părțile pot negocia și cuprinde în contract o clauză de neconcurență prin care salariatul să fie obligat ca după încetarea contractului să nu presteze în interes propriu sau al unui terț o activitate care să afle în concurență cu cea prestată de angajatorul său în schimbul unei indemnizații lunare de neconcurență pe care angajatorul se obligă să o plătească pe toată perioada de neconcurență”

■ Art. 355(1). A reduce perioada în care salariatul are dreptul de a se adresa în instanța de judecată privind litigiile de muncă de la 1 an la 3 luni.

SINDICATELE

În prezent, o serie de aspecte legate de organizarea muncii necesită anume *acordul prealabil*, și nu *consultarea* sindicatelor.

☐ **Concedierea**

Concedierea persoanei alese în organul sindical se admite doar cu acordul preliminar al organului sindical al cărui membru este persoana în cauză, indiferent de natura motivelor ce ar atrage eliberarea din serviciu, inclusiv concedierea în cazul lichidării sau reducerea personalului.

Concedierea salariaților care au fost aleși în organele sindicale, nu se admite timp de 2 ani după expirarea mandatului, cu excepția cazurilor de lichidare a unității sau de comitere de către salariații respectivi a unor acțiuni culpabile.

■ Concedierea persoanei alese în organul sindical se admite doar cu acordul preliminar al organului sindical al cărui membru este persoana în cauză, indiferent de natura motivelor ce ar atrage eliberarea din serviciu, inclusiv concedierea în cazul lichidării sau reducerea personalului.

■ Art. 388(4). A anula prevederile acestui alineat.

 Programul de muncă

Programul muncii în schimburi, precum și a concediilor de odihnă anuale se aprobă de angajator de comun acord cu reprezentanții salariaților.

 Art. 101(3), 116(1), 321(1). A prevedea faptul că aspectele ce țin de programul muncii vor fi consultate, și nu aprobate în comun cu reprezentanții sindicali.

 Plățile de stimulare

Angajatorul este în drept să stabilească diferite sisteme de premiere după consultarea reprezentanților salariaților, iar recompensele în baza rezultatelor activității anuale – cu aprobarea lor.

 Art. 137(1), 138(2). A permite angajatorilor să-și gestioneze independent schemele de plăți stimulatorii, inclusiv adaosurile la salarii. A prevedea faptul că recompensele în baza rezultatelor activității anuale vor fi doar consultate, și nu supuse aprobării, de comun cu reprezentanții sindicatelor.

INSPECȚIA MUNCII

 Inspecția muncii este în drept să:

- Pătrundă liber la locurile de muncă, la orice oră de zi sau noapte, fără informarea prealabilă a angajatorului.
- Dispună suspendarea activității (sigilarea) unităților, chiar dacă inspectorii muncii sunt obligați “să nu participe direct sau indirect în activitatea unităților supuse controlului lor”.

 Art. 376(1) a). A permite inspectorilor muncii să pătrundă la locurile de muncă doar în timpul orelor de lucru, precum și doar în prezența conducătorului.

 Art. 376(2). A prevedea faptul că suspendarea activității unităților sau aplicarea unor sancțiuni este permisă doar în baza unei decizii judecătorești.

PLĂȚI LUNARE ÎN FONDUL DE PENSII

 Contribuția salariatului în fondul de stat de pensii este în mărime de 6% din baza salarială, însă nu poate depăși 6% din suma a 5 salarii medii lunare pe economie. În același timp, angajatorul achită 23% din baza salarială a angajatului, indiferent de mărimea acesteia.

 A prevedea un plafon de plată și pentru angajator în privința contribuțiilor lunare de asigurare socială. A anula plafonul maxim de contribuții lunare a angajatului cu acordul său scris.

EDUCAȚIA

A permite companiilor să instruiască și să elibereze certificate de competență profesională sub un anumit grad de supervizare din partea statului. A recunoaște acest tip de certificate pe teritoriul întregii țări.

Pe parcursul ultimilor ani, odată cu procesul de migrație a forței de muncă din RM în alte state, se constată o descreștere continuă a ofertei de forță de muncă. Dacă în anul 2000 existența brațelor de muncă ieftine și abundente constituia un argument care atrăgea investițiile străine în RM, în prezent acesta este mai mult un contraargument în acest sens.

În primul rând, cererea de forță de muncă pe piața muncii nu poate fi evaluată din cauza statisticilor defectuoase. În general, orice informație care se referă la cerere pe piața forței de muncă vine de la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, o instituție care nu are destul acces la sectorul privat. Într-al doilea rând, instituția sus-menționată nu ajută masiv companiile să își găsească angajați, de regulă doar înregistrând șomerii și asigurându-le compensații de șomaj.

Așadar, pentru a crea un mecanism eficient de circulație a forței de muncă pe piață, ar trebui de să se ofere prerogative speciale sectorului de afaceri. În majoritatea țărilor dezvoltate, entităților de business le este permisă eliberarea certificatelor de competență specialiștilor care sunt instruiți pentru anumite funcții. Statul reglementează, în aceste cazuri, organizarea examenelor și condițiile generale ale instruirilor.

NOTE

NOTE